

مقدمه:

توسعه تعاونیهای تولید و عرضه انواع کالاها و خدمات مفید از ناحیه آنها بسیار مؤثر بوده است. بنابراین اهمیت بزرگ کار آموزش تعاون آن است که به افراد و اعضای تعاونی نشان می‌دهد که امور مربوط به خود را با شیوه تعاونی و به نحو مطلوب اداره نمایند. به آنان می‌آموزد تا با به کار بستن روشهای اتکای دو طرفه در معاملات و تجارت و غیره به طور شرافتمندانه در اجرای اصل خودیاری و کمک متقابل عمل نمایند، و بدین گونه عامه مردم تدریجاً با اهمیت این شیوه برای زندگی مطلوب و پیشرفت اقتصادی و دگرگونی جامعه خود آشنا و توانا می‌گردند.

به طور قطع یکی از آثار مهم آموزش و تعلیمات تعاونی توسعه تمایلات آزادی خواهانه، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی اعضا و افراد است. تحقیقات گوناگون در این خصوص حاکی از آن است که رشد و توسعه اقتصادی جوامع با بهبود آموزش عمومی و باسوادی مردم ارتباط تنگاتنگی دارد. بدین ترتیب آموزشهای شغلی و مهارتی برای اداره سازمانهای تعاونی و افزایش کارآیی و اعمال مدیریت صحیح در امر تعاونی در پیشرفت چنین اموری مستثنا نمی‌باشد. مطالعات متعدد به عمل آمده نشان می‌دهد، نقش آموزش بر رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی غیر قابل انکار است، به طوری که تعلیم و تربیت همیشه همراه با افزایش بهره‌دهی و افزایش کارآیی بوده است. حتی کارگرانی که از آموزشهای عمومی بهره‌مند شده‌اند به دلیل داشتن مهارتهای پایه‌ای و حفظ سلامت خویش و قدرت ارتباطگیری بیشتر اجتماعی توفیق بیشتری در تولید و انجام وظایف محوله دارند. این امر در خصوص فعالیتهای تعاونی با توجه به اصول آن و تمایلات انجام اداره امور از طرف نیروهای شاغل در این بخش دو چندان است.

آموزش و پرورش یکی از ارکان مهم رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی در هر کشور است. این مفهوم به معنای افزایش اشتغال و رفاه اجتماعی و کاهش فقر و محرومیت است. به عبارت دیگر آموزش عاملی مؤثر در افزایش تولید ناخالص ملی و ترقی سطح زندگی افراد جامعه می‌باشد. سازمانهای تعاونی آن دسته از واحدهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستند که افراد و گروههای کاری گوناگون به اختیار و آزادی اراده خود به عضویت این سازمانها در می‌آیند. به عبارت بهتر نمی‌توان افراد و گروههای شغلی را به اجبار به عضویت این واحدها درآورد، بلکه راه صحیح و معقول جهت تمرکز کار و ابزار کار مردم در این شرکتها، ارائه خدمات آموزشی و تبلیغ برای عضویت و همکاری فعال و آگاهانه مردم و قبول مسئولیت در شرکتهای تعاونی است.

از طرف دیگر افرادی که شرکت تعاونی را تشکیل می‌دهند می‌باید، با اهداف و اصول نهضت تعاون و شرکت‌های تعاونی آشنا باشند. لذا لازم است برای انجام صحیح امور شرکت و اعمال مدیریت مناسب اعضا آموزشهای گوناگون ببینند و تعلیم و تبلیغ برای کارآمدتر شدن و بقاء و دوام شرکت را به طور گسترده و پیوسته برای آنها به اجرا و عمل درآید.

بنابراین برگزاری دوره‌های آموزشی گوناگون و کوشش در راه با سواد کردن اعضا و آموزشهای حرفه‌ای و فنی تعاونی یکی از اساسی‌ترین اصولی است که شرکتهای تعاونی از آن پی‌روی می‌کنند و هر ساله مبالغ قابل توجهی از منابع و مازاد درآمدهای خود را به این امر اختصاص می‌دهند. به علاوه باید متذکر گردید که تجارب دو صده فعالیت مؤثر تعاونی‌ها در مناطق و کشورهای مختلف نشان داده است که تبلیغات برای تعاونیها در بهبود امور و

نقش آموزش و تبلیغ در

افزایش کارآیی اقتصادی و توسعه تعاونیهای کشور

محمد ولی کیانمهر

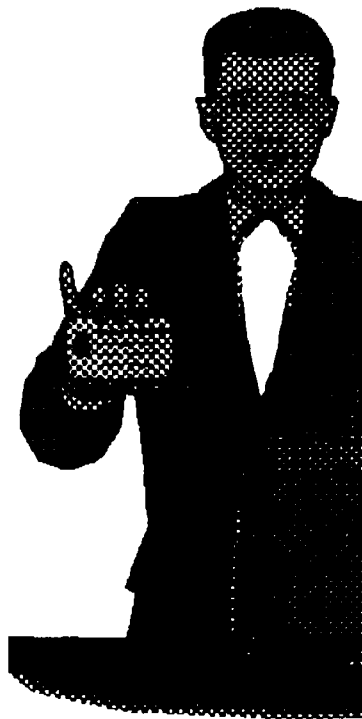
عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد
دانشگاه علامه طباطبائی

بی دلیل نیست که گفته‌اند تعاون نهضتی است اقتصادی که روشهای آموزشی و تبلیغی را به کار می‌برد، یا تعاون کسب و کار است به اضافه آموزش یا اقتصاد جسم تعاون و آموزش روح آن است. گفتار مقاماتی را با این گفته دلنشین و شیوای ریموند میلر نویسنده مشهور و تعاون گرای آمریکایی به پایان می‌بریم که می‌گوید: تعاون نه تنها یک تدبیر اقتصادی پسندیده، بلکه یک آموزگار در دبستان آزادی است.

آموزش و تبلیغ عامل اساسی دگرگونی اقتصاد تعاون

آموزش اساسی‌ترین عامل رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه است. از طرف دیگر رشد و توسعه اقتصادی نیز به نوبه خود امکانات آموزشی بیشتر و تحولات فرهنگی و تعاونی را تسهیل می‌سازد. به بیان دیگر شد و توسعه همراه با تغییرات مهم اجتماعی و زیربنایی همراه است که در جریان انتقال و دگرگونی از وضعی به وضع دیگر در بخشهایی که به طور جانبی و یا بطور مشخص با اقتصاد کشور مربوطند آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. معمولاً وقتی از توسعه صحبت می‌کنیم جنبه‌های اقتصادی گوناگون مسئله تغییر و پیچیدگی مشاغل و شکل‌گیری اشکال جدید و عمل کرد بخشهای چندگانه اقتصادی در ذهن متبادر می‌شود. همگام با توسعه جامعه عملکرد انواع نهادها از جمله مؤسسات تعاونی اعم از رسمی و سنتی مطمح نظر است. مؤسسات تعاونی به صورت نهادهایی که تغییر و تحول در آموختن مهارت‌های پیچیده و نقش‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی فرهنگی اعضاء و افراد پیوسته به تعاونی را دنبال می‌نماید، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

لذا آموزش و تبلیغ در ایجاد تحول تعاونی‌ها و اعضاء آنها به صورت یک

و مهارت و افزایش کارآیی، مدرسه، آموزشگاه، دوره‌های آموزشی تعاونی و فعالیتهای فرهنگی برقرار می‌نماید. در تشکیلات تعاونی همواره آموزش و اقتصاد دو جزء جدایی‌ناپذیر و دو عنصر پیوسته به هم‌اند در بنای جسمانی تعاونی، تعلیم و تربیت به منزله روح در بدن انسان است.

فعالیت آموزشی در داخل تشکیلات تعاونی حائز اهمیت اجتماعی انقلابی است، میلیونها افرادی که سالها در طول زمان از نسلی به نسل دیگر وارد مؤسسات تعلیماتی تعاونی شده و دوره‌های تعاونی را می‌گذرانند تمامی آموزش، دانش و مهارت و تجربه کسب می‌کنند. همه آنها می‌آموزند که بهتر کار کنند، از امور مربوط

فعالیت آموزشی در داخل تشکیلات تعاونی حائز اهمیت اجتماعی انقلابی است، میلیونها افرادی که سالها در طول زمان از نسلی به نسل دیگر وارد مؤسسات تعلیماتی تعاونی شده و دوره‌های تعاونی را می‌گذرانند تمامی آموزش، دانش و مهارت و تجربه کسب می‌کنند. همه آنها می‌آموزند که بهتر کار کنند، از امور مربوط به خود بهتر مراقبت نمایند، تعاونیهای خود را بهتر اداره کنند، روابط انسانی بهتری با دیگران برقرار سازند و رفتار اجتماعی بهتری داشته باشند.

به خود بهتر مراقبت نمایند، تعاونیهای خود را بهتر اداره کنند، روابط انسانی بهتری با دیگران برقرار سازند و رفتار اجتماعی بهتری داشته باشند. نقش آموزش اقتصادی تعاون در خارج از تعاونیها نیز روز به روز بیشتر قابل درک و اهمیت است.^(۲) از طرف دیگر این بحث بر می‌گردد به افزایش کارآیی اقتصادی که بر اثر آموزش و ترویج و تبلیغ حاصل می‌گردد.

کارآیی اقتصادی در مفهوم اقتصادی آن به این موضوع بستگی دارد که فعالیت در امر تولید و کسب مطلوبیت بیشتر از مصرف کالاها و خدمات بخش‌های گوناگون به چه طریق و چگونه در توزیع منابع و دریافت نتایج اقدامات اقتصادی

متغیر مستقل می‌نماید.^(۱) مشارکت تعاونی با نفوذ تعلیماتی خود به تحول و توسعه اقتصادی اجتماعی کمک فراوان می‌کند. یک سازمان تعاونی به همان اندازه که یک مؤسسه تجاری و کسب و کاری است یک مرکز آموزشی نیز می‌باشد، به همین علت چنین اظهار نظر گردیده که تعاون، کسب و کار، به اضافه تعلیم و تربیت است و به همین دلیل یکی از اصول اساسی تعاون به اصل آموزشی شهرت یافته است.

بخش تعاون و مؤسسات آن برای بهبود وضع مردم، کار، مناطق مسکونی، کارخانه، کارگاه فنی، بانک، بیمه و سایر فعالیتهای مؤسسات اقتصادی تعاونی ایجاد می‌کند و به منظور بهبود وضعیت آنها و ارتقاء دانش

برای تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی تعاونیها و ایجاد تحول همه جانبه در دانش علمی، فنی و حرفه‌ای و مهارتی و نیز افزایش توان مدیریتی اعضا و کارکنان تعاونیها، آموزش یک امر حتمی و ضروری به شمار می‌رود.

خود به همراه خواهد داشت و چه تبدیری به‌کار خواهد برد تا به اصطلاح حداکثر کارایی اقتصادی ممکن شود.

هر گاه بتوانیم با تغییر سیستم تولید، توزیع و تقسیمات منابع اقتصادی، تعادل و بهبود تازهای در مقایسه با وضعیت قبلی در تولید کالاها و خدمات ایجاد نماییم در آن صورت خواهیم گفت سیستم قبلی کارایی لازم را نسبت به وضع حاضر نداشته است. لذا برنامه‌های آموزشی و تبلیغاتی تعاونی در مرکز ثقل گفتگوها و موضوعات مختلف در خصوص فعالیتهای سازمانهای تعاونی قرار دارند و با توجه به جنبه‌های گوناگون فعالیتهای اقتصادی تعاونیها، تشریح اقدامات مدبرانه در جهت اجرای صحیح و به موقع امور تعاونیها و حصول نتایج مثبت سودمند تحولات آموزشی و ترویجی نشأت می‌گیرد.

آموزش و تبلیغ تعاونی برای ایجاد و نیل به وحدت و هماهنگی و رونق و توسعه اقتصادی فعالیتهای مختلف بخش تعاونی و دستیابی به موقعیت ممتاز در توسعه و هدایت سرمایه‌ها و امکانات مالی سرگردان جامعه که متمایل به پیوستن به فعالیت و سرمایه‌گذاری در بخش تعاون هستند، نقش به‌سزایی دارد. فروش در تعاونیهای مصرف در بالاترین سطح ممکن، افزایش عرضه در تعاونیهای تولید، ارائه بیشتر خدمات اعتباری در تعاونیهای اعتبار، حصول نتیجه مطلوب در دیگر تعاونیها و کسب سهم مناسب، از ظرفیت اقتصادی کشور از طریق فعالیت به ویژه در بازارهای خارجی توسط بخش تعاونی از هدفهای قابل تحقق فعالیتهای تعاونی است. شکی نیست تعاونیها و اعضایشان برای حصول به اهداف مورد نظر به آموزشها و تبلیغات مخصوص به خود نیازمندند و این امر نیز

بستگی به تقسیمات حوزه‌های کاری و اقتصادی تعاونی در رشته‌های تولیدی توزیعی و خدماتی مختلف و ارتباط آنها با اعضا و مردم و نیز نیاز مشترک گروههای تعاونی مشرب را بستگی دارد. این امر از مراحل اولیه تشکیل و راه‌اندازی تعاونیهای کوچک تا امور مربوط به اتحادیه‌های ناحیه‌ای، مرکزی و ملی تعاونی و نیز تعاونیهای در سطح بین‌المللی و اثرات متقابل آنها ارتباط می‌یابد قابل ذکر است که شرکتها و تعاونیهای اولیه نیز اساساً مؤسساتی تعلیماتی تبلیغاتی بوده‌اند، به طوری که اولین شرکت تعاونی که به وسیله گروه پیشکسوتان راجدیل به وجود آمد قبل از مقاصد بازرگانی و کسب و کاری به منظور هدفهای آموزشی و دست‌یابی به مقاصد تربیتی تأسیس گردید.

انواع روشهای آموزشی تبلیغی تعاون

روشهای آموزشی ترویجی تعاونی عموماً به دو دسته تقسیم می‌شوند: فردی و گروهی، این تقسیم‌بندی در هر نوع آموزشی صادق است. در فعالیت تعاونی چون اصولاً کار گروهی مطرح است روش تعلیم نیز غالباً گروهی و دسته‌جمعی است. بدین ترتیب که آموزش دهنده به جای آن که با فرد یا اعضا تعاونی رو به رو گردد و تعلیمات خود را ارائه نماید، آموزش مربوط را به طور جمعی و گروهی آغاز می‌کند. از این نظر کار آموزش تعاونی همانند دیگر مسائل آموزشی از یک گروه کوچک یا بزرگ آموزش‌گیرنده شروع می‌شود و به صورت گوناگون مانند: بحث و تبادل نظر، خطابه و سخنرانی، نمایش فیلم و اسلاید، تشکیل کلاسهای درسی و انواع دیگر شکلهای آن ارائه می‌گردد. در تمام موارد مذکور یک یا چند نفر

آموزش دهنده فعالند و گروهی آموزش‌گیرنده. در این روش آموزشی که معمولاً از طریق تشکیل مجامع عمومی با شرکت اعضا شرکت تعاونی و طرح گزارشهای سالانه، تشکیل سمینارها و کنفرانسهای تعاونی و تشکیل کلاسهای آموزشی و ایراد سخنرانی اعمال می‌گردد اعضا مستقیماً تحت آموزش قرار می‌گیرند. از دیگر امکانات آموزشی تعاونی ترتیب دادن مسافرتها آموزشی، نمایش فیلمهای تعاونی، انتشار کتب و مجلات، نشریات، استفاده از وسایل ارتباط جمعی مثل رادیو، تلویزیون و مطبوعات است.

متناسب با تحول و دگرگونیهای شگرفی که در زمینه ابداع و اختراع و تغییراتی که در دیگر روشهای آموزشی حاصل گردیده است، روشها و نیازمندیهای آموزشی شرکتی تعاونی نیز از نظر روشهای آموزشی می‌بایستی متحول شوند. بدیهی است هدف نهایی از هر گونه آموزشی اعم از آموزش عمومی و تخصصی تعاونی می‌بایستی به رشد و توسعه اقتصادی و شکوفایی همه جانبه ارزشهای بخش تعاونی کمک نماید.

آموزشهای تخصصی تعاونی

همان گونه که گفته شد امر آموزش و تبلیغ می‌بایستی در پیش برد و توسعه اهداف سازمانهای تعاونی کمک مؤثری نماید. با توجه به این که در حال حاضر بخش تعاون از وسایل و امکانات فراوانی جهت ارائه خدمات آموزشی برخوردار است، لذا لازم است آموزش تعاونی در سطح وسیع و به طور تخصصی و سود بخش صورت گیرد. آموزش عمومی در سطح شهر و روستا تفاوت چندانی ندارد، آموزش در زمینه موضوعاتی مانند: اصول

حال حاضر و در اغلب دانشگاه‌های که رشته‌های علوم انسانی در آنها دایر است به نحوی دروس تعاون در شاخه‌های گوناگون آن همراه سایر دروس برای دانشجویان تدریس می‌شود. به ویژه اینکه در برخی از این دانشکده‌ها دوره‌های تخصصی جهت تربیت کارشناسان و مربیان تعاونی دایر است.^(۳)

پایان سخن

چنان که در گفتارهای پیشین اشاره شد، یکی از اساسی‌ترین عوامل مؤثر در رشد توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هر جامعه‌ای آموزش است. برای تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی تعاونیها و ایجاد تحول همه جانبه در دانش علمی، فنی و حرفه‌ای و مهارتی و نیز افزایش توان مدیریتی اعضا و کارکنان تعاونیها، آموزش یک امر حتمی و ضروری به شمار می‌رود. تقویت و توسعه سرمایه انسانی و اصل قرار دادن تعلیم و تربیت و تأکید بر افزایش کیفیت و سازگاری روشها با انواع آموزشها، نیازهای اعضا و کارکنان تعاونیها توسعه اقتصادی و تحول مورد انتظار را برای این مؤسسات به وجود خواهد آورد. کارشناسان، اقتصاد دانان و برنامه ریزان توسعه شبکه‌های تعاونی با ارائه و به کارگیری روشها و الگوهای مختلف آموزشی به بهینه سازی منابع در بخش تعاونی کمک شایانی خواهند کرد.

■ پی نوشته‌ها:

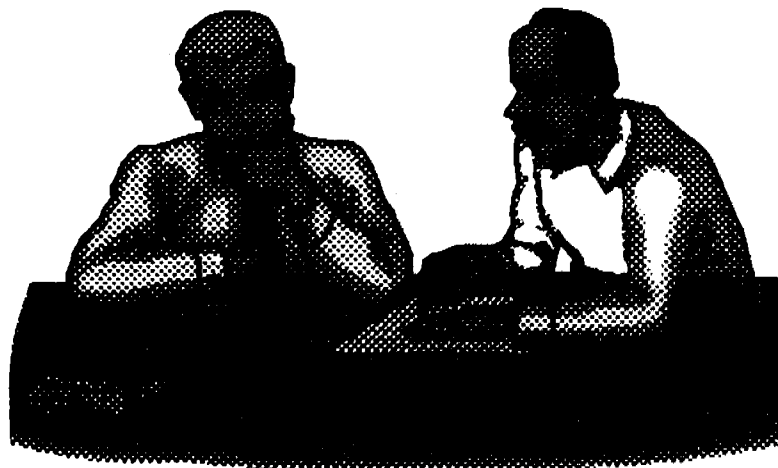
1: Danil C Rogers. Economics and Education

HIRSCH & RUCHLIN

ترجمه آ- حسینون - آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی چاپ اول ۱۳۷۰.

۲- دیویدویچ - به سوی دنیای تعاونی - نشریه شماره ۱۳ سازمان مرکز تعاون - وزارت تعاون و امور روستا.

۳- مجموعه گفتارهای تعاونی - جلد سوم - نشریه شماره ۱۰۳ - وزارت تعاون و امور روستاها - سازمان مرکزی تعاون.

با توجه به امور مختلف شرکت، وظایف و مشاغل را بین افراد با صلاحیت و کارآمد توزیع نماید، وقوف کامل از نهضت تعاونی و اصول و قوانین تعاونی را داشته باشد، بر اهداف اقتصادی، بازرگانی، تولیدی، برنامه ریزی، نوسانات پولی و ارزی و... اشراف کامل داشته باشد. اگر سازمانهای تعاونی در این زمینه‌ها یا در خصوص آموزشهای عمومی تعاونی، امکانات آموزشی لازم را ندارند، می‌توانند از امکانات دولتی جهت تربیت نیروی انسانی خود سود ببرند.

آموزشهای عالی تعاونی:

آموزش عالی تعاونی در سطح دانشگاهها صورت می‌پذیرد، زیرا به طور معمول کسانی که دارای تجارب علمی تعاونی اند از طریق مؤسسات آموزش عالی دعوت به همکاری گردیده‌اند. دانشگاهها می‌توانند یکی از مهم‌ترین مراکز آموزشی و ترویجی تعاونی باشند. با تشکیل مراکز آموزشی علمی تخصصی هایی به وجود می‌آید که افراد دارای آنها پس از خاتمه تحصیلات خود به سازمانهای تعاونی می‌پیوندند و موجبات تقویت بینشی و کاری مؤسسات یاد شده را از نظر علمی و عملی فراهم خواهند نمود. در

و اهداف تعاون، طرز تشکیل شرکت تعاونی، میزان مشارکت اعضا یا کیفیت استفاده از نیروهای تعاونی، ارکان شرکت تعاونی، وظایف هیأت مدیره، نحوه تشکیل مجامع عمومی، وظایف ممیزان و بازرسان، نایبات و غیره در تمام تعاونیهای شهری و روستایی چه مصرف و تولید تقریباً یکسان است.

اما آموزشهای فنی و تخصصی به منظور انجام امور خاص از ناحیه یک عضو، کارشناس و مدیر تعاونی، کاملاً از آموزشهای همگانی متمایز می‌گردد. به عنوان مثال اعضای که مسئولیتهای حقوقی، مالی، حسابداری، مدیریتی و بازرسی را در شرکت می‌پذیرند، می‌بایستی آموزشهای مهارتی و فنی لازم را ببینند. بنابراین روشن است که آموزشهای تخصصی برای مقامات بالای تعاونی الزامی است. به خصوص در امر مدیریت که در حال حاضر نیازمند کسب دانش و بینش فوق العاده‌ای هستند. یک مدیر خوب تعاونی باید بداند فن مدیریت پیشرفته در دنیای تجارت، امور مالی، تولید و... چگونه است، توانایی و قدرت تشخیص و شناخت از افراد و اوضاع و احوال آن را داشته باشد.